

Jarosław Teska
Akademia Marynarki Wojennej

**WSPÓLPRACA GOSPODARCZA
DETERMINANTEM BUDOWY ZAUFANIA
I BEZPIECZEŃSTWA
W REGIONIE MORZA BAŁTYCKIEGO**

STRESZCZENIE

Artykuł prezentuje sąsiedzkie relacje państw nadbałtyckich w obszarze szeroko pojętej współpracy gospodarczej. Osiąganie różnych celów państw po okresie drugiej wojny światowej zasadniczo odbywa się, i zgodnie z futurologicznymi przewidywaniami najprawdopodobniej odbywać się będzie, z wykorzystaniem metod i narzędzi pozamilitarnych. W związku z tym przyczyn najdłuższego okresu pokoju w historii Europy należałoby upatrywać między innymi w obszarach gospodarczych i biznesowych. Wspólne interesy, zarówno pomiędzy państwami, jak i przedsiębiorstwami, a często między poszczególnymi obywatelami różnych państw, którzy koncentrują swoje wysiłki na realizacji celów gospodarczych i wypełnianiu funkcji zaspokajania potrzeb różnych grup odbiorców, są najlepszym sposobem na kształtowanie zaufania i bezpieczeństwa, co w sposób ekstrapolacyjny może dotyczyć także regionu Morza Bałtyckiego. W związku z powyższym głównym problemem badawczym artykułu jest poszukiwanie odpowiedzi na pytanie: Jakie znaczenie dla budowy bezpieczeństwa i zaufania w regionie Morza Bałtyckiego ma współpraca gospodarcza?

Słowa kluczowe:

bezpieczeństwo, bezpieczeństwo narodowe, bezpieczeństwo ekonomiczne państwa, współpraca regionalna.

WSTĘP

Podjmując próbę poszukiwania odpowiedzi na pytanie o istnienie zależności między współpracą gospodarczą a poziomem bezpieczeństwa w relacjach między zainteresowanymi podmiotami prawa międzynarodowego w obszarze Morza Bałtyckiego, należy w sposób syntetyczny odnieść się zarówno do tychże podmiotów, jak i do kwestii bezpieczeństwa międzynarodowego oraz rodzajów i poziomów współpracy gospodarczej.

Region Morza Bałtyckiego (*Baltic Sea Region*) został zdefiniowany i określony między innymi w dokumencie *VASAB 2010 — Vision and Strategies around Baltic Sea 2010* przyjętym w Tallinie w 2004 roku. Jak wynika z niego, region Bałtyku jest obszarem zainteresowania Republiki Federalnej Niemiec, Polski, Rosji, Litwy, Łotwy, Estonii, Finlandii, Szwecji i Danii, przy czym formalnie w programie działań *VASAB 2010* określa się, że w skład regionu w przypadku Niemiec wchodzi bałtyckie kraje związkowe, takie jak Szlezwik-Holsztyn i Meklemburgia — Pomorze Przednie, a w przypadku Rosji Obwód Kaliningradzki i Sankt Petersburg¹. Z charakterystyki gospodarczo-politycznej tych państw wynika, że mamy do czynienia z krajami, które są członkami różnych międzynarodowych organizacji gospodarczych, militarnych, różnych związków bilateralnych i militarnych, prowadzą różną politykę zagraniczną i gospodarczą, a także charakteryzują się różnym poziomem interwencjonizmu państwowego. Jak się wydaje, wspomniana różnorodność nie przeszkadza w utrzymywaniu dobrosąsiedzkich związków i tworzeniu przede wszystkim prawnego środowiska do rozwoju relacji gospodarczych, politycznych, kulturalnych i innych. Przed kolejną częścią poszukiwań i rozważań można zadać dodatkowe pytanie: Czy potrzeba bezpieczeństwa kształtuje dobrosąsiedzkie stosunki, czy też dobrosąsiedzkie relacje determinują bezpieczeństwo zarówno indywidualne, jak i zbiorowe?

BEZPIECZEŃSTWO — PODSTAWOWĄ POTRZEBĄ

Można uznać za K. Książepolskim², że bezpieczeństwo jest stanem niestopniowalnym i za F. Rubinem³, że oznacza stan spokoju, zabezpieczenia, braku zagrożeń, ochronę przed niebezpieczeństwem, jednak wydaje się, iż odczuwanie czynników determinujących bezpieczeństwo może być rangowane, zwłaszcza że w ujęciu czynnościowym bezpieczeństwo cechuje się zmiennością w czasie i przestrzeni. Tym samym jest ono podatne na zmiany układu sił, a jego stan wynika ze wzajemnych relacji między poszczególnymi podmiotami na scenie międzynarodowej⁴. Takie ujęcie bezpieczeństwa, sugerowane przez *Słownik bezpieczeństwa morskiego*, wskazuje,

¹ *Vision and Strategies around Baltic Sea 2010*, Background documents for *VASAB 2010 Plus*, PlancoConsulting, Essen, September 2001.

² K. Książepolski, *Ekonomiczne zagrożenia bezpieczeństwa państw. Metody i środki przeciwdziałania*, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2004, s. 12.

³ F. Rubin, *The Theory and Concept of National Security*, London 1968, s. 140–151.

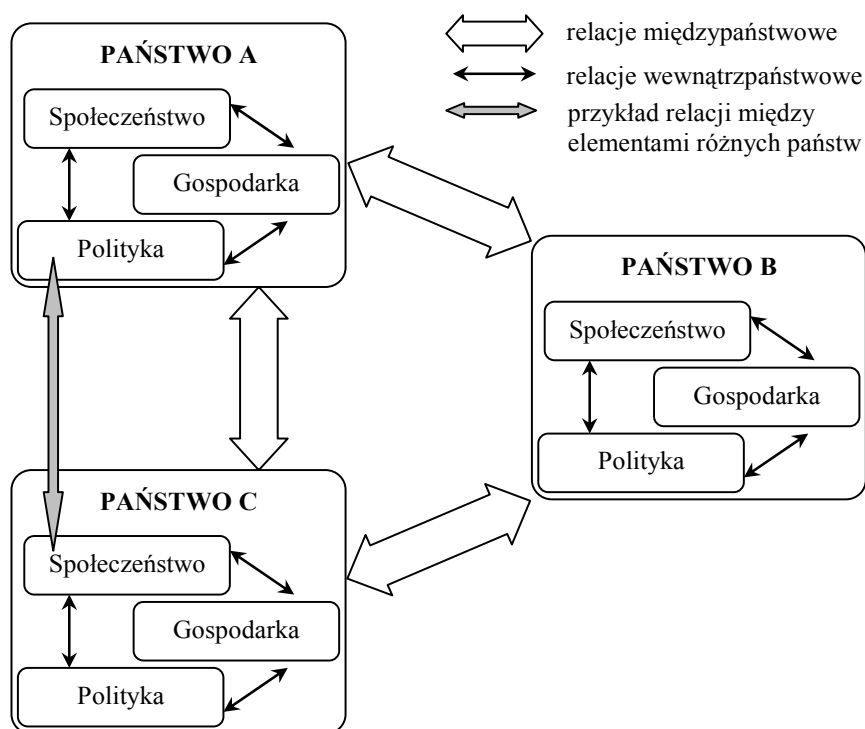
⁴ *Leksykon bezpieczeństwa morskiego*, red. T. Szubrycht, AMW, Gdynia 2008.

że bezpieczeństwo, w tym bezpieczeństwo międzynarodowe, jest konglomeratem i wypadkową relacji między państwami w różnych obszarach. Można uznać, że coraz częściej w teorii bezpieczeństwa pojawiają się poglądy wskazujące na to, iż bezpieczeństwo nie jest wąsko uznawane jako bezwzględna przewaga w obszarze militarnym bądź innym, lecz jako względna równowaga między państwami wynikająca z sumy przewag w różnych obszarach dla różnych państw. Chyba najdokładniej wskazuje na to definicja bezpieczeństwa ekonomicznego państwa podawana przez J. Sperling i E. Kircher⁵. Po pierwsze bezpieczeństwo ekonomiczne oznacza zdolność państwa do obrony socjalnej oraz ekonomicznej struktury społeczeństwa. Po drugie to zdolność państw do efektywnego regulowania rynku oraz utrzymania integralności społeczeństwa. Trzeci aspekt bezpieczeństwa ekonomicznego przejawia się poprzez zdolność państwa do współpracy z innymi w celu ustanowienia międzynarodowego środowiska ekonomicznego, którego efektem ma być wzmocnienie współpracy w sektorze militarnym, jak również wyciągnięcie korzyści z międzynarodowej współpracy. Omawiana koncepcja wskazuje zatem, że każde z państw stron relacji międzynarodowych powinno poszukiwać takiego stanu bezpieczeństwa międzynarodowego, które jest konsekwencją równoważenia się sumy relatywnych korzyści w wybranych obszarach współpracy z sumą relatywnych niekorzyści w innych obszarach współpracy. Wskazywać to będzie na istnienie stanu współzależności, a nie stanu zależności między państwami, który z kolei może skutkować obniżeniem poziomu bezpieczeństwa międzynarodowego.

Pomijając indywidualnie ujmowane bezpieczeństwo, można do dalszej analizy przyjąć proponowany model jako odzwierciedlenie również zależności wewnątrzpaństwowych i międzynarodowych, jakie występują w regionie Morza Bałtyckiego. Oczywiście prócz wskazanych rodzajów zależności znaczenie będzie odgrywać ich natężenie. Na rysunku 1. zaprezentowano w prostej formie zależności występujące zarówno wewnątrz państwa, jak i w relacjach międzypaństwowych. Model uwzględnia zatem zależności polityczne, kulturalne, towarowe, podatkowe, administracyjne czy jakiegokolwiek inne występujące wewnątrz państwa, ale również wymienione relacje w układach międzynarodowych. Niemniej pointowany model wskazuje, że mimo istnienia różnych form integracji między państwami jednostką homogeniczną, o jasno zdefiniowanych interesach w układach międzynarodowych, a tym samym regionalnych, jest państwo traktowane jako podmiot prawa międzynarodowego.

---

⁵ J. Sperling, E. Kircher, *Economic Security and Cooperation In Post Cold War Europe*, 'Review of International Studies', April 1998, Cambridge University Press, pp. 221–237.

Rys. 1. Model stosunków wewnątrz i międzypaństwowych

Powyższy model dodatkowo wskazuje, że to państwa starają się poprzez prowadzoną politykę zagraniczną, gospodarczą, kulturalną i inne jej rodzaje zaspokajać potrzeby własne oraz swoich elementów⁶, zwłaszcza w tych obszarach, w których nie są w stanie samodzielnie realizować postawionych celów bądź ze względu na możliwości osiągnięcia korzyści lepiej im pozyskiwać środki zaspokajania potrzeb u partnerów zagranicznych. Moim zdaniem dobrym przykładem, który wskazuje na konieczność umiejętnego wykorzystywania komparatywnych korzyści w relacjach międzypaństwowych, jest obszar bezpieczeństwa energetycznego. Kwestie bezpieczeństwa energetycznego mają wpływ nie tylko na grę popytu i podaży na rynkach energii czy na dostępność i cenę surowców energetycznych dla przemysłu i konsumentów, lecz są także związane z:

- bilansem płatniczym państw importerów i eksporterów;
- ambicjami politycznymi i gospodarczymi producentów energii;

⁶ Autor uznaje państwo jako podmiot prawa międzynarodowego, którego interesy ogólne mogą czasami stać w sprzeczności z interesami poszczególnych jego elementów.

- potrzebą ochrony politycznej i gospodarczej niezależności importerów w sytuacji współzależności stron;
- sytuacją na rynkach kapitałowych i walutowych;
- sytuacją na innych rynkach surowcowych;
- utrzymaniem wzrostu gospodarczego na świecie⁷.

W dalszych rozważaniach pod pojęciem bezpieczeństwa energetycznego proponuje się rozumieć definicję prawną bezpieczeństwa energetycznego, która wskazuje, że jest to stan gospodarki umożliwiający pokrycie bieżącego i perspektywicznego zapotrzebowania odbiorców na paliwa i energię w sposób technicznie i ekonomicznie uzasadniony, przy zachowaniu wymagań ochrony środowiska⁸. Unia Europejska w ramach prowadzonej polityki wspólnotowej postuluje bliższą współpracę energetyczną na poziomie regionalnym, która oparta byłaby na trzech filarach:

- liberalnym wewnątrz rynku energetycznym;
- zróżnicowanym rozwoju gospodarczym;
- bezpieczeństwie dostaw.

Bezpieczeństwo dostaw jest tu warunkiem *sine qua non* do zaistnienia pozostałych dwóch filarów. Ponadto z inicjatywy Polski w traktacie z Lizbony, który wszedł w życie 1 grudnia 2009 roku, znalazł się zapis mówiący między innymi o zapewnieniu bezpieczeństwa (gwarancji) dostaw, funkcjonowania rynku i efektywności energetycznej oraz wspieraniu wzajemnych połączeń między sieciami energetycznymi, „w duchu solidarności” (art. 194 traktatu). Mimo istnienia poprawności językowo-politycznej poszczególne państwa członkowskie Unii Europejskiej, w tym państwa regionu bałtyckiego, nie bez uzasadnienia przedkładają interes narodowy nad europejską solidarność energetyczną. W związku z tym rozwiązaniem impasu może być osiągnięcie zamierzonego efektu w zakresie bezpieczeństwa energetycznego poprzez solidarne dążenia bądź skoordynowane przez Komisję Europejską indywidualne starania członków UE do jak najpowszechniejszego angażowania we współpracę na różnych płaszczyznach zasadniczego eksportera surowców energetycznych dla rynku europejskiego. Inaczej mówiąc, należy w równym stopniu dążyć do stanu współzależności w różnych obszarach (nie tylko gospodarczych) na równi z przedsięwzięciami prowadzącymi do unikania zależności. Dlatego też należy ocenić,

---

⁷ M. Pełka, *Strategia UE dla regionu Morza Bałtyckiego — bezpieczeństwo energetyczne a wolny rynek i konkurencja*, „Biuletyn Analiz” Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej, 2008, nr 19.

⁸ Ustawa *Prawo energetyczne* z dnia 10 kwietnia 1997 r. (DzU 1997, nr 54, poz. 348 z późn. zm.).

że skrajne postawy nawołujące do bezwzględnego uniezależnienia się od dostaw z Rosji są równie niebezpieczne dla stabilności gospodarczej, zaufania i bezpieczeństwa międzynarodowego co postulaty nawołujące do niezmiennego istniejącego stanu rzeczy. Z tego punktu widzenia brak przyłączenia się Polski do gazociągu Nord Stream należy uznać za krok nieuzasadniony technicznie i ekonomicznie, co stoi w sprzeczności choćby z ustawową definicją bezpieczeństwa energetycznego.

Oczywiście w niniejszym akapicie nie próbowano deprecjonować idei solidarności wśród państw europejskich, gdyż obok współpracy i zaufania międzynarodowego stanowi ona gwarant pokojowego współistnienia państw i narodów, co jest emanacją bezpieczeństwa jako podstawowej potrzeby indywidualnej każdego z nas i potrzeb bezpieczeństwa zbiorowego. Wydaje się, że w kontekście polskiej inicjatywy solidarności energetycznej bez osiągnięcia choćby w ograniczonym zakresie wspólnego poglądu na temat znaczenia europejskiego bezpieczeństwa energetycznego dla bezpieczeństwa energetycznego poszczególnych państw niemożliwe będzie osiągnięcie bezpieczeństwa dostaw surowców energetycznych.

O znaczeniu bezpieczeństwa dostaw, a tym samym o znaczeniu przewidywalności cen surowców energetycznych, niechże świadczy ich kosztotwórczy charakter. W celu zobrazowania tego zjawiska spróbujmy posłużyć się przykładem wzrostu cen ropy naftowej. Prócz konsekwencji mikroekonomicznych, które każdy potrafi ocenić poprzez poziom wielkości indywidualnej konsumpcji, można poszukiwać również oceny tego faktu poprzez pryzmat makroekonomiczny. W prezentowanej dalej analizie pominięte zostaną rozważania ilościowe oraz mnożnikowe, a wskazane będą tendencje i obszary zmian parametrów makroekonomicznych. Wzrost ceny ropy naftowej przekłada się na wzrost cen innych produktów, gdzie elementem składowym kosztów wytwarzania staje się cena wyrobów ropopochodnych, na przykład paliwo wykorzystywane w transporcie. Mamy zatem do czynienia z impulsem inflacyjnym, który determinuje spadek wielkość konsumpcji gospodarstw domowych oraz spadek zatrudnienia czynników produkcji przez przedsiębiorstwa. Mówiąc wprost, zarówno wielkość konsumpcji, jak i wielkość zatrudnianych czynników produkcji spada, co spowoduje spadek oszczędności oraz prawdopodobny wzrost bezrobocia. Ten ostatni składnik oceny kondycji gospodarki może być także konsekwencją wzrostu ceny pieniądza wymuszonego zmianami w wielkości podstawowych stóp procentowych ustalanych przez Narodowy Bank Polski w wyniku negatywnej oceny wspomnianego impulsu inflacyjnego. Tym samym spadek skłonności do zaciągania kredytów połączony ze spadkiem skłonności do oszczędzania spowoduje spadek inwestycji, których poziom i tempo zmian, oprócz zmian wielkości konsumpcji, traktowany jest jako podstawowy wskaźnik koniunktury gospodarczej.

Obok wskazanych zmian w obszarze gospodarstw domowych oraz w sferze przedsiębiorstw również w sferze wydatków rządowych można spodziewać się zmian wywołanych wzrostem cen ropy naftowej. Wspomniany wzrost ceny pieniądza negatywnie wpłynie na poziom wydatków publicznych w części finansowanej przez pieniądze, dla których zabezpieczeniem będą obligacje i bony skarbowe. Inaczej rzecz ujmując, wzrosną koszty obsługi długu publicznego oraz koszty sfinansowania deficytu publicznego budżetu bieżącego. Oczywiście wzrost ceny pieniądza będzie się także przekładać na wzrost zobowiązań, które będą musiały zostać finansowane w latach następnych. Ponadto prawdopodobny wzrost bezrobocia oraz spadek inwestycji spowoduje spowolnienie wzrostu gospodarczego, a tym samym spadek przychodów budżetowych oraz wzrost wydatków budżetowych na obsługę funduszu bezrobocia.

Jak widać, poruszana problematyka współpracy gospodarczej między państwami może mieć bardzo wymierny wpływ na różne rodzaje bezpieczeństwa.

WSPÓLPRACA TRANSGRANICZNA NA RZECZ ZAUFANIA

Pozytywnym przykładem współpracy transgranicznej w regionie Bałtyku jest program operacyjny na lata 2007–2013 pt. „Program współpracy transgranicznej południowy Bałtyk”. Program przewiduje finansowanie na poziomie 75 mln €, przy czym ze środków wspólnotowych pochodzi około 61 mln €. Obejmuje on następujące obszary:

- Polska: podregiony szczeciński, koszaliński, słupski, gdański oraz Trójmiasto;
- Szwecja: okręgi Kalmar, Blekinge, Skåne;
- Niemcy: Greifswald, Rostock, Stralsund, Wismar, Bad Doberan, Nordvorpommern, Nordwestmecklenburg, Ostvorpommern, Rügen, Becker-Randow (podregiony Meklemburgii — Pomorza Przedniego);
- Dania: gmina regionalna Bornholm;
- Litwa: okręg Kłajpedy.

Jedną z większych przeszkód w osiągnięciu konkurencyjności, integracji gospodarczej i społecznej regionu południowego Bałtyku oraz w zagwarantowaniu zrównoważonego rozwoju jest zróżnicowanie poziomu rozwoju gospodarczego i społecznego w starych państwach UE oraz w państwach, które przystąpiły do Unii w 2004 roku. Dlatego program po zakończeniu powinien zapewnić rozszerzenie warunków sprzyjających wzrostowi gospodarczemu i tworzeniu miejsc pracy. Inną

osiągniętą korzyścią mają być efekty działań na rzecz ochrony krajobrazu społecznego⁹ i kulturowego oraz środowiska naturalnego południowego Bałtyku. Ciekawe jest to, że prawie sześćdziesiąt procent środków budżetu programu przeznaczono na zarządzanie w sytuacjach zagrożenia dla środowiska naturalnego oraz na działania promujące zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych i dziedzictwa kulturowego do celów gospodarczych, ze zwróceniem szczególnej uwagi na turystykę, rozwój odnawialnych źródeł energii i oszczędzanie energii, jak również na lokalne inicjatywy wspierające kontakty międzyludzkie.

Na powyższym przykładzie widać, że w ocenie Unii Europejskiej co prawda istotne jest niwelowanie różnic gospodarczych i rozwojowych, jednak dla długofalowej współpracy w regionie Morza Bałtyckiego bezwzględnie ważne jest zaufanie między państwami, regionami i obywatelami objętymi programem operacyjnym. Ponadto zauważalne są korzyści wynikające z łączenia różnych przedmiotowo elementów w ramach zróżnicowanego rozwoju gospodarczego na rzecz wzrostu zaufania.

Innym ciekawym przykładem współpracy transgranicznej są euroregiony. I tak w regionie Morza Bałtyckiego możemy wyróżnić:

1. Region Øresund, utworzony pomiędzy Danią (Seeland) a Szwecją (Schonen). Jest to region nieformalny, choć ma stałe struktury robocze oparte na władzach lokalnych i regionalnych.
2. Euroregion Bałtyk, utworzony w lutym 1998 roku, w skład którego wchodzi okręg Borholm (Dania), miasto i region Liepaja (Łotwa), okręg Kłajpedy (Litwa), województwa pomorskie i warmińsko-mazurskie (Polska), okręg Kaliningradzki (Rosja) oraz województwa Kronoberg, Kalmar i Blekinge (Szwecja).
3. Euroregion Pomerania, utworzony w grudniu 1995 roku pomiędzy Polską a Niemcami. Dążeniem stron jest włączenie do wspólnoty również partnerów z Danii i Szwecji (wyspa Bornholm).

Euroregiony w związku z tym, że dotyczą przede wszystkim społeczności lokalnych i władz samorządowych regionów położonych nad Bałtykiem, stają się dobrą platformą do współpracy gospodarczej, kulturalnej, ekologicznej, a przede wszystkim stają się pozytywnym przykładem transgranicznego budowania zaufania, które jest zarówno niezbędnym czynnikiem w realizacji celów biznesowych, jak i warunkiem koniecznym do utrzymywania trwałego stanu bezpieczeństwa.

---

⁹ Pod pojęciem krajobrazu społecznego najczęściej rozumie się obszary związane z edukacją dzieci, młodzieży, seniorów, wspieraniem osób niepełnosprawnych, chorych, cierpiących, dbaniem o dziedzictwo kulturowe, krzewienie historii, integracją kombatantów, emerytów, zapewnieniem potrzeb mieszkaniowych itp.

WSPÓLPRACA GOSPODARCZA W REGIONIE MORZA BAŁTYCKIEGO

Region Morza Bałtyckiego z punktu widzenia znaczenia gospodarczego determinowany jest oczywiście środowiskiem morskim. W związku z tym mamy do czynienia z rozwojem zwłaszcza tych dziedzin gospodarki, które wiążą się z przemysłem morskim. Przede wszystkim ważne są tu przemysł stoczniowy, porty jako etapy przejściowe w kanałach transportowych, morski przemysł wydobywczy, rybołówstwo czy turystyka morska. Oczywiście każde z państw regionu bałtyckiego prowadzi indywidualną politykę gospodarczą, jednak poziom ich aktywności jest uwarunkowany członkostwem bądź stowarzyszeniem z Unią Europejską. Podkreślenia wymaga także fakt konsolidacyjnej roli Bałtyku, jeżeli chodzi o przewozy pasażerskie i towarowe, gdyż w regionie tym przecinają się główne europejskie korytarze transportowe. Ponadto w ostatnim czasie coraz większą aktywność przejawiają Chiny w zakresie wykorzystania istniejącej infrastruktury kolejowej i portowej w celu zintensyfikowania własnego eksportu do Europy, a nawet poprzez Atlantyk do Stanów Zjednoczonych. Kolejnym uwarunkowaniem rozwoju regionu bałtyckiego są procesy transformacyjne i restrukturyzacyjne w byłych państwach socjalistycznych regionu Morza Bałtyckiego. Oczywiście nie należy także pomijać kwestii inicjatyw w zakresie energetyki i podstawowego obszaru gospodarki międzynarodowej, jakim jest wymiana towarowa.

Zgodnie z danymi podawanymi przez Ministerstwo Gospodarki współpraca gospodarcza z krajami regionu Morza Bałtyckiego jest intensywna, gdyż przypada na nią prawie czterdzieści procent naszego handlu zagranicznego ogółem. Najważniejszym regionalnym forum współpracy gospodarczej skupiającym państwa regionu od marca 1992 roku jest Rada Państw Morza Bałtyckiego, która działa na rzecz współpracy energetycznej, wspierania konkurencyjności sektora firm małych i średnich oraz lepszej alokacji środków pomocowych. Do pozostałych istotnych elementów współpracy bałtyckiej należą działania na rzecz poprawy komunikacji między biznesem i czynnikami rządowymi. Prócz Rady Państw w obszarze gospodarki funkcjonują również inne organizacje i stowarzyszenia. Do najbardziej aktywnych można zaliczyć:

1. Związek Miast Bałtyckich — uznaną organizację współpracy regionalnej i transgranicznej.
2. Konferencję Współpracy Subregionalnej Państw Morza Bałtyckiego — instytucję grupującą samorządy lokalne.
3. Stowarzyszenie Bałtyckich Izb Gospodarczych — zrzeszające 45 organizacji reprezentujących 350 tysięcy małych i średnich przedsiębiorstw.

4. Konferencję Ministrów Transportu — podejmujące kwestie połączeń i ułatwień komunikacyjnych.
5. Konferencję Ministrów Planowania Przestrzennego — nakierowaną na współpracę w zakresie integracji planowania przestrzennego w skali całego regionu.

Polska podtrzymuje zainteresowanie udziałem we wspólnym projekcie energetycznym z Litwą, Łotwą i Estonią — budowy elektrowni jądrowej na Litwie, która ma poprawić bilans energetyczny w regionie i może stanowić ważne ogniwo w systemie bezpieczeństwa energetycznego.

Odnosząc się do wielkości obrotów handlowych, można stwierdzić, że łączne obroty Polski z krajami regionu Morza Bałtyckiego przekroczyły w 2008 roku ponad 100 mld euro, przy dwucyfrowej dynamice wzrostu. Leżące w regionie bałtyckim Niemcy, Rosja i Szwecja należą do głównych partnerów handlowych Polski. Tylko na te trzy kraje przypadało w 2008 roku prawie 35 procent całego polskiego importu i 33 procent całości polskiego eksportu. Największym partnerem gospodarczym i handlowym Polski są tradycyjnie Niemcy, jakkolwiek ich udział w ostatnich latach obniża się. Obroty polsko-niemieckie osiągnęły w 2008 roku wartość 60 mld euro, tj. 24 procent całego polskiego handlu zagranicznego. Ponadto dynamicznie wzrósł handel z Rosją. Eksport z Polski do Rosji wzrósł o 39 procent, nasz import odpowiednio o 41 procent, a wzajemne obroty osiągnęły wartość prawie 20 mld euro. Rosyjskie regiony Morza Bałtyckiego zajmują wiodące miejsce w polsko-rosyjskiej współpracy gospodarczej. Przypada na nie 20 procent polskiego eksportu do Rosji, a polskie inwestycje w Rosji (600 mln euro) koncentrują się głównie w Obwodzie Kaliningradzkim.

Obroty handlowe pomiędzy krajami regionu bałtyckiego gwałtownie wzrosły w ostatniej dekadzie. Od 2000 roku, gdy ich wartość była na poziomie 400 mld USD, do 2008 roku intensywność handlu zwiększyła się 2,5-krotnie, tj. szacunkowo do poziomu ponad jednego biliona USD¹⁰. Nastąpił gwałtowny wzrost otwartości miejscowych gospodarek. Niemal dla każdego kraju regionu najważniejszym partnerem handlowym są Niemcy (wyjątek stanowi Estonia, dla której głównym partnerem jest Finlandia). Udział Niemiec w całkowitych obrotach regionu sięga 29 procent, kolejne miejsce zajmuje Federacja Rosyjska (16%), Szwecja (13%), a na czwartym miejscu znajduje się Polska (11%). Region jako całość jest ważnym eksporterem netto bezpośrednich inwestycji zagranicznych w skali światowej.

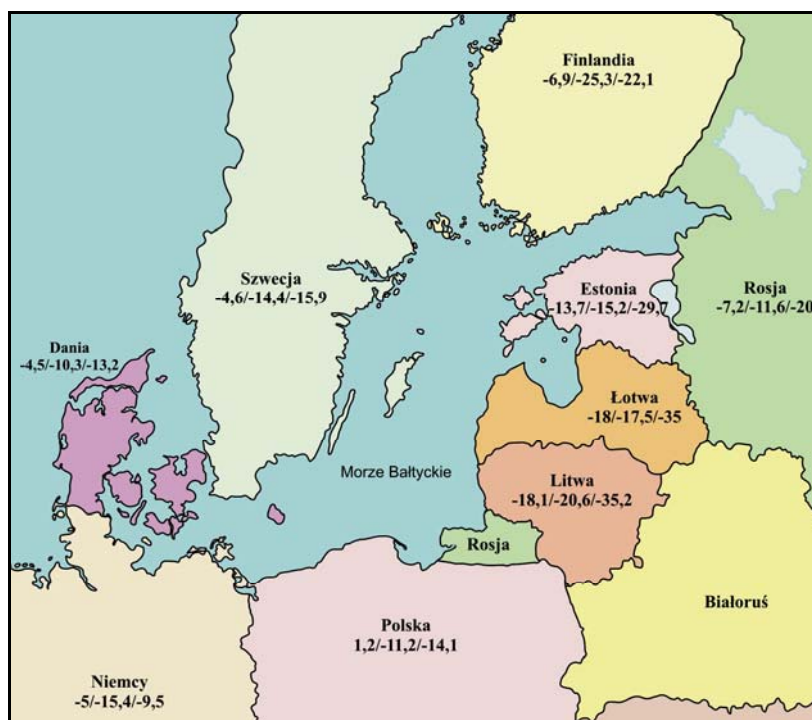
Prócz obrotów handlowych zmianie ulegał również bilans płatniczy w obszarze bilansu obrotów kapitałowych, co było spowodowane w ostatnich latach znacznym wzrostem wartości napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych do

---

¹⁰ <http://comtrade.un.org>.

państw członkowskich UE regionu Morza Bałtyckiego — z ponad 84 mld dolarów w 2005 roku do ponad 115 mld dolarów w 2007 roku, kiedy napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do państw regionu stanowił 6,3 procent całości światowych bezpośrednich inwestycji zagranicznych i 14,4 procent napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych w skali UE¹¹.

Niestety na zaprezentowany rozwój gospodarczy państw nadbałtyckich nałożył się światowy kryzys gospodarczy, co dodatkowo determinowało postawy gospodarcze poszczególnych państw. Na rysunku 2. zaprezentowano procentowe zmiany zasadniczych wskaźników ekonomicznych (PKB, eksport, import) wszystkich państw regionu Morza Bałtyckiego.

Rys. 2. Zmiany podstawowych wskaźników makroekonomicznych w państwach nadbałtyckich w 2009 r.; dane w kolejności pokazują procentową zmianę wielkości PKB, eksportu i importu

Źródło: 'European Economic', Autumn 2009.

¹¹ Odpowiedź podsekretarza stanu w Ministerstwie Gospodarki na interpelację nr 9287 posała Jana Kulasa w sprawie współpracy gospodarczej państw Morza Bałtyckiego, M. Korolec, Warszawa 2009.

Jak widać, w 2009 roku drastycznie zmieniło się tempo wzrostu obrotów handlowych. Państwa dotknięte kryzysem ograniczyły import, a tym samym doprowadziły do spadku zapotrzebowania na dobra eksportowe, także z innych państw bałtyckich. Przy tej okazji należy również wspomnieć o ponownym wzroście zjawiska pierwszeństwa interesów narodowych, a nie wspólnotowych. Właściwie trudno wskazać na inicjatywy europejskie, w tym inicjatywy regionu bałtyckiego skierowane na kolektywne przeciwstawienie się skutkom kryzysu¹². Każde z państw poszukiwało własnej drogi, natomiast z oceną ich skuteczności należy jeszcze poczekać. Niemniej trzeba wspomnieć, że na tle przedstawianych danych zmiany polskiego PKB można ocenić pozytywnie, jednak przy ponad dziesięcioprocentowym spadku eksportu i blisko piętnastoprocentowym spadku importu najprawdopodobniej to wielkość konsumpcji krajowej i inwestycji krajowych przyczyniła się do dodatniego tempa zmiany PKB. Należy mieć nadzieję, że w najbliższym czasie wszystkim państwom regionu bałtyckiego uda się powrócić na stabilną ścieżkę wzrostu gospodarczego.

ZAKOŃCZENIE

Podjęty temat zależności między poziomem zaufania i bezpieczeństwa a poziomem współpracy gospodarczej pozwolił w rozpatrywanym zakresie przedmiotowym stwierdzić, że potrzeba bezpieczeństwa kształtuje dobrosąsiedzkie stosunki, ale również dobrosąsiedzkie relacje determinują bezpieczeństwo, zarówno indywidualne, jak i zbiorowe. Region Morza Bałtyckiego jest przykładem, gdzie społeczności skupione wokół specyficznego akwenu morskiego poszukują możliwości współistnienia pozwalającego na wewnętrzny wzrost gospodarczy i poczucie bezpieczeństwa oraz na harmonijny wzrost znaczenia całego regionu. 150 mln konsumentów — obywateli Unii Europejskiej zamieszkujących w państwach nadbałtyckich — podejmuje wiele inicjatyw na różnych płaszczyznach. Należy mieć nadzieję, że ze względu na newralgiczność problemu również problem energetyczny zostanie kiedyś wspólnymi siłami rozwiązany.

---

¹² Oczywiście dla rzetelności wywodu należy wspomnieć o Grecji i Irlandii, które na przestrzeni 2010 r. uzyskały instytucjonalną pomoc od Komisji Europejskiej w związku w fatalnym stanie finansów publicznych tych państw, jednak na razie nie dotyczy to państw regionu Morza Bałtyckiego.

BIBLIOGRAFIA

- [1] Księżopolski K., *Ekonomiczne zagrożenia bezpieczeństwa państw. Metody i środki przeciwdziałania*, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2004.
- [2] *Leksykon bezpieczeństwa morskiego*, red. T. Szubrycht, AMW, Gdynia 2008.
- [3] *Odpowiedź podsekretarza stanu w Ministerstwie Gospodarki na interpelację nr 9287 posała Jana Kulasa w sprawie współpracy gospodarczej państw Morza Bałtyckiego*, M. Korolec, Warszawa 2009.
- [4] Pełka M., *Strategia UE dla regionu Morza Bałtyckiego — bezpieczeństwo energetyczne a wolny rynek i konkurencja*, „Biuletyn Analiz” Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej, 2008, nr 19.
- [5] Rubin F., *The Theory and Concept of National Security*, London 1968.
- [6] Sperling J., Kircher E., *Economic Security and Cooperation In Post Cold War Europe*, *Review of International Studies*, April 1998, Cambridge University Press.
- [7] Ustawa *Prawo energetyczne* z dnia 10 kwietnia 1997 r. (DzU 1997, nr 54, poz. 348 z późn. zm.).
- [8] *Vision and Strategies around Balic Sea 2010*, Background documents for *VASAB 2010 Plus*, PlancoConsuling, Essen, September 2001.
- [9] <http://comtrade.un.org>.

ECONOMIC COOPERATION AND CONFIDENCE AND SECURITY BUILDING IN REGION OF THE BALTIC SEA

ABSTRACT

The article presents the neighbouring Baltic states relations in the wider area of economic cooperation. Achieving different objectives by countries after World War II has been done and probably will take place, in principle, with use of non-military methods and tools. Therefore, the reasons for the longest period of peace in European history should be seen inter alia in the areas of economy and business. Common interests, both between countries and companies, and often between different nationalities, who focus their efforts on achieving the economic objectives

and carrying out their functions to meet the needs of different beneficiaries are the best way of building confidence and security, which may also apply to the Baltic Sea region. Therefore, the main research problem in the article is finding answers to the question of the importance of economic cooperation to building security and confidence in the Baltic region.

Keywords:

security, state security, state economic security, regional co-operation.

Recenzent kmdr dr hab. Tomasz Szubrycht, prof. AMW